

*Наталія ЯКИМЧУК,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувача кафедрою конституційного,
адміністративного та фінансового права
Національної академії прокуратури України*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ДЕРЖАВОЮ

Ключові слова: *правове регулювання відшкодування шкоди державою; безспірне стягнення коштів Державного бюджету; відповідальність держави.*

Однією з найважливіших гарантій прав і свобод людини і громадянина є закріплена в ст. 55 Конституції України гарантія судового захисту, згідно з якою кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Відповідно до ст. 56 Конституції України «кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень». Тим самим створено механізм відповідальності держави перед людиною за свою діяльність, здійснення нею обов'язку утвердження і забезпечення прав і свобод людини.

На підставі конституційних положень в Україні розроблений особливий порядок виконання судових рішень, пов'язаних з відшкодуванням шкоди за рахунок держави. Цей порядок врегульований значним колом законодавчих на підзаконних нормативно-правових актів, проте, як показують реалії життя, він далекий від досконалості та не гарантує громадянам і юридичним особам реальне одержання присуджених їм коштів. Дослідження питань виконання судових рішень, в яких передбачено звернення стягнення на кошти бюджетів, що входять до бюджетної системи, проводили Л. Бойцова, Г. Болотова, О. Брильов, П. Бурлаков, В. Постільга, С. Симонян, А. Токанова, Ю. Чалий, Ю. Чемоданова та інші вчені.

На законодавчому рівні питання відшкодування шкоди державою регулює досить широке коло актів. Так, згідно з приписами статей 1173–1176 Цивільного кодексу України (ЦК України) шкода, завдана фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю, зокрема, органу або посадовою особою органу державної влади, місцевого самоврядування при здійсненні нею своїх повноважень, відшкодовується відповідно державою чи органом місцевого самоврядування. Відшкодування такої шкоди органом державної влади здійснюється виключно з Державного бюджету України.

Відтак, участь органів Державного казначейства України, що обслуговують Державний бюджет України, як відповідача чи співвідповідача є ознакою, притаманною для всіх спорів про відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю органів державної влади.

Згідно з ч. 2 ст. 9 Закону України «Про виконавче провадження» виконання рішень про стягнення коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти Державного бюджету України та місцевих бюджетів, здійснюється органами Державного казначейства України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Вказане положення відповідає змісту ч. 1 ст. 25 Бюджетного кодексу України (БК України) 2010 року, в якому зазначено, що «Державне казначейство України здійснює безспірне списання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів на підставі рішення суду». В пп. 2 п. 9 Прикінцевих положень до БК України також зазначено, що від-

шкодування здійснюється за рішенням суду. Слід зазначити, що таке звуження підстав здійснення безспірного списання коштів державного і місцевого бюджетів суперечить положенням інших законів, зокрема: 1) ст. 12 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду» (рішення про відшкодування шкоди можуть виносити відповідні органи дізнання, досудового слідства, прокуратури і суд, про що виносять постанову (ухвалу)); 2) ч. 2 ст. 118 БК України 2010 року, згідно з якою безумовне вилучення коштів з місцевих бюджетів здійснюється, зокрема, за рішенням Міністерства фінансів України [1].

Тобто з 1 січня 2011 року органи Державного казначейства за буквального тлумачення ч. 1 ст. 25 БК України можуть не сприймати іншої підстави, як рішення суду для безспірного списання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів. Проте інші підстави (визнані і сьогодні) можуть бути передбачені в щорічних Законах про Державний бюджет, що розширять компетенцію органів Державного казначейства України.

Важливо відмітити також положення ч. 2 ст. 25 БК України, згідно з яким «Відшкодування відповідно до закону шкоди, завданої фізичній чи юридичній особі внаслідок незаконно прийнятих рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади (органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування), а також їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень, здійснюється державою (Автономною Республікою Крим, органами місцевого самоврядування) у порядку, визначеному законом». Отже, в БК України 2010 року передбачено необхідність прийняття спеціального закону з цього питання, який повинен мати загальний характер щодо інших законів.

Важливою новацією БК України 2010 року є те, що вперше на рівні БК України в пп. 1 п. 9 Прикінцевих положень, а не в щорічному Законі України про Державний бюджет, передбачено, що до законодавчого врегулювання безспірного списання коштів бюджету та відшкодування збитків, завданих бюджету:

а) рішення суду про стягнення (арешт) коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) виконується виключно Державним казначейством України;

б) зазначені рішення передаються до Державного казначейства України для виконання;

в) безспірне списання коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) здійснюється Державним казначейством України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, за черговістю надходження таких рішень, щодо видатків бюджету – в межах відповідних бюджетних призначень та наданих бюджетних асигнувань.

Проте абсолютною новацією є положення БК України, в якому встановлено: «Якщо для відшкодування такої шкоди необхідні додаткові кошти понад обсяг бюджетних призначень, в установленому законодавством порядку подаються відповідні пропозиції щодо внесення змін до Закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет) та/або виділення коштів з резервного фонду державного бюджету (місцевого бюджету)» (пп. 2 п. 9 Прикінцевих положень). Отже, межі бюджетних призначень (бюджетних асигнувань) є жорсткими і за них органи Державного казначейства виходити не можуть. Щойно органи Державного казначейства (інші головні розпорядники бюджетних коштів, уповноважені на здійснення видатків, пов'язаних з відшкодуванням шкоди державою) відчують необхідність збільшення обсягу бюджетних асигнувань за визначеним кодом бюджетної класифікації, оскільки ліміт коштів бюджету, встановлений для відшкодування, має чіткі межі, вони повинні ініціювати процес внесення змін до Закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет).

Виятки, згідно з якими можна виходити за межі встановлених бюджетних призначень або бюджетних асигнувань, встановлені лише у:

1) ч. 6 ст. 16 БК України 2010 року, згідно з якою «Витрати на обслуговування та погашення державного (місцевого) боргу здійснюються Міністерством фінансів України (місцевим фінансовим органом) відповідно до кредитних договорів, а також нормативно-правових актів, за якими виникають державні боргові зобов'язання (боргові зобов'язання Автономної Республіки Крим чи територіальних громад), незалежно від обсягу коштів, визначеного на таку мету Законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет);

2) ч. 7 ст. 17 БК України 2010 року, відповідно до якої: «Платежі, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань держави (Автономної Республіки Крим чи територіальної громади міста), здійснюються згідно з відповідними договорами незалежно від обсягу коштів, визначених на цю мету в Законі про Державний бюджет України (рішенням про

місцевий бюджет), у такому ж порядку, як визначено ч. 6 ст. 16 цього Кодексу, та відображаються як надання кредитів з бюджету стосовно суб'єктів господарювання, зобов'язання яких гарантовані»;

3) ч. 6 ст. 48 БК України 2010 року, згідно з якою «Бюджетні зобов'язання щодо виплати субсидій, допомоги, пільг з оплати спожитих житлово-комунальних послуг та послуг зв'язку (в частині абонентної плати за користування квартирним телефоном), компенсацій громадянам з бюджету, на що згідно із законами України мають право відповідні категорії громадян, обліковуються Державним казначейством України незалежно від визначених на цю мету бюджетних призначень». Викликає занепокоєння відсутність тлумачення на рівні закону або в рішеннях Конституційного Суду України терміна «компенсація». У кожній галузі права у термін «компенсація» науковці вкладають інший зміст. Так, в трудовому праві це питання врегульовано в Законі України «Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати». Правом соціального забезпечення цей термін тлумачиться інакше. Слід зазначити, що Постановою Верховної Ради України від 13 квітня 2010 року № 2122-VI прийнято за основу проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про соціальні послуги» щодо запровадження порядку встановлення та виплати компенсаційних коштів фізичним особам, зміст якого співзвучний з ч. 6 ст. 48 БК України. У теорії цивільного права термін «компенсація» (лат. *compensatio* – відшкодування, винагорода, зрівноваження) визначається як правовий спосіб захисту матеріальних і нематеріальних благ фізичних та юридичних осіб, що полягає у відшкодуванні шкоди (матеріальної та нематеріальної)» [2, 372]. Отже, питання про те, що розуміється під терміном «компенсація» і на які її види поширюються положення ч. 6 ст. 48 БК України, має бути передбачене в законі, що буде прийнятий згідно з ч. 2 ст. 25 БК України.

Окремо слід зазначити: в пп. 8 п. 9 Прикінцевих положень до БК України 2010 року визначено, що «рішення суду, якими передбачено списання коштів за видатками, бюджетні призначення щодо яких не визначені законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), підлягають оскарженню органами державної влади (органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування) в апеляційному і касаційному порядку». Отже, вказаним положен-

ням заборонено: 1) здійснювати витрачання коштів бюджету на відшкодування шкоди за кодом бюджетної класифікації, за яким видатки в Законі про Державний бюджет (рішенні про бюджет) взагалі не встановлено; 2) виносити рішення суду без визначеного в ньому бюджетного призначення (бюджетне асигнування), згідно з яким органами Державного казначейства України з відповідного відкритого рахунку передбачається списання коштів за видатками. Такі рішення суду підлягають оскарженню органами державної влади (органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування), у тому числі й прокуратури, в апеляційному, касаційному порядку.

Слід зазначити, що відповідно до п.п. 7, 9 п. 21 Порядку виконання рішень про стягнення коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 року № 609 (Порядок № 609), орган Державного казначейства України не здійснює безспірне списання коштів та протягом трьох днів повертає стягувачу без виконання платіжну вимогу і супровідні документи, якщо відсутні відкриті асигнування за відповідним кодом програмної класифікації видатків бюджету (кодом тимчасової класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів), кодом економічної класифікації видатків бюджету (загальним фондом бюджету й іншими коштами спеціального фонду) та власні надходження (за спеціальним фондом бюджету); кошторис боржника (крім спеціального фонду в частині власних надходжень) не містить відповідного коду економічної класифікації видатків бюджету, за якими необхідно здійснити безспірне питання.

Згідно з пп.2 п. 9 Прикінцевих положень до БК України 2010 року відшкодування відповідно до закону шкоди, завданої фізичній чи юридичній особі внаслідок незаконно прийнятих рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади (органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування), а також їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень здійснюється державою (Автономною Республікою Крим, органами місцевого самоврядування) за рахунок коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) у межах бюджетних призначень за рішенням суду у розмірі, що не перевищує суми реальних збитків, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У пп. 2 п. 9 Прикінцевих положень до БК України 2010 року також зазначається нове положення, згідно з яким «Списання коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) на виконання рішень судів здійснюється з часу встановлення щодо таких видатків бюджетних призначень у Законі про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет) або у змінах до них».

Відповідно до пп. 8 п. 9 Прикінцевих положень до БК України 2010 року «рішення суду, що передбачають списання коштів за видатками, бюджетні призначення щодо яких не визначені Законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), підлягають оскарженню органами державної влади (органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування) в апеляційному, касаційному порядку».

Вказані положення бюджетного законодавства є загальними щодо спеціальних положень законів та ряду підзаконних нормативно-правових актів, прийнятих з метою врегулювання питань відшкодування окремих видів шкоди державою та організаціями, створеними державою, якщо згідно з законом відповідальність за шкоду, вчинену ними чи їх службовими особами, покладається саме на них. Так, на сьогодні в Україні склались три окремі групи підходів до відшкодування шкоди державою і, відповідно, безспірного списання коштів бюджету:

- 1) безспірне списання коштів з рахунків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;
- 2) безспірне списання загальнодержавних видатків державного бюджету;
- 3) безспірне списання доходів державного бюджету.

Слід зазначити, порядок безспірного списання коштів з рахунків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів регулюється передусім такими нормативно-правовими актами: 1) Закон України «Про виконавче провадження»; 2) БК України 2010 року (ст. 25 та п. 9 Прикінцевих положень); 3) Закон України про Державний бюджет України на відповідний рік; 4) Постанова Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 року № 609 «Про затвердження Порядку виконання рішень про стягнення коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти державного та місцевих бюджетів, або бюджетних установ» від 9 липня 2008 року № 609 (Порядок № 609); 5) Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції про проведення виконавчих дій» від 15 грудня 1999 року № 74/5.

Важливо, що вказані нормативно-правові акти мають загальний характер, оскільки містять також положення як загального, так і спеціального характеру, які врегульовують і всі інші порядки відшкодування шкоди державою. Проте кожен з порядків, зазначених нижче, здійснюється і на підставі спеціальних актів законодавства.

Так, порядок безспірного списання загальнодержавних видатків державного бюджету об'єднує процедури, згідно з якими здійснюється відшкодування шкоди за окремими статтями Державного бюджету України. Зокрема, в Законі України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» передбачено окремі статті видатків, згідно з якими здійснюється відшкодування шкоди державою за окремим порядком, встановленим в окремих законах:

– відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду, відшкодування громадянину вартості конфіскованого та безхазяйного майна, стягнутого в дохід держави (код програми 3504030, головний розпорядник бюджетних коштів – Державне казначейство України). Порядок відшкодування цього виду шкоди регулюється такими спеціальними актами: 1) Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду»; 2) наказом Міністерства фінансів України, Державного казначейства України від 4 лютого 2008 року № 39 «Про затвердження Порядку виконання Державним казначейством України рішень суду щодо відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури, а також судів» (Порядок № 39); 3) наказом Міністерства юстиції України, Генерального прокурора України та Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про застосування Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду» від 4 березня 1996 року № 6/5/3/41;

– виконання рішень судів на користь суддів (код програми: 0501150, головний розпорядник бюджетних коштів – Державна судова адміністрація). Порядок відшкодування цього виду шкоди регулюється вказаними нормативно-правовими актами загального характеру в частині, що стосується здійснення загальнодержавних видатків;

– платежі на виконання рішень зарубіжних юрисдикційних органів, прийнятих за наслідками розгляду справ проти України (код програми: 3601150, головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство юстиції України). Порядок відшкодування цього виду шкоди регулюється такими спеціальними актами: 1) Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»; 2) Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення платежів, пов'язаних з виконанням рішень закордонних юрисдикційних органів, прийнятих за наслідками розгляду справ проти України» від 7 березня 2007 року № 408.

Порядок безспірного списання загальнодержавних доходів державного бюджету, а саме повернення конфіскованої за рішенням суду національної або іноземної валюти та коштів від реалізації інших валютних цінностей врегульований як вказаними вище нормативно-правовими актами, що містять загальні положення щодо відшкодування шкоди державою (наприклад, Положення 609), так і спеціальними нормативно-правовими актами:

а) повернення за рішенням суду надмірно та/або помилково зарахованих до бюджету податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів бюджету провадиться органами Державного казначейства України (п. 6 Порядку № 609), здійснюється також відповідно до: 1) Податкового кодексу України; 2) наказу Державного казначейства України «Про затвердження Порядку повернення коштів, помилково або надмірно зарахованих до державного та місцевих бюджетів» від 10 грудня 2002 року № 226, у редакції наказу Державного казначейства України від 29 травня 2008 року № 181; 3) наказу Державної податкової адміністрації України, Міністерства фінансів України і Державного казначейства України «Про затвердження Порядку взаємодії органів державної податкової служби України, фінансових органів та органів Державного казначейства України в процесі повернення помилково та/або надміру сплачених податків, зборів (обов'язкових платежів) платникам податків» від 3 лютого 2005 року № 58/78/22; 4) наказу Державної митної служби України та Державного казначейства України «Про затвердження Порядку взаємодії митних органів з органами Державного казначейства України в процесі повернення з Державного бюджету України помилково та/або

надмірно зарахованих до бюджету митних та інших платежів, контроль за справлянням яких покладається на митні органи» від 20 липня 2007 року № 611/147; 5) наказу Державної митної служби України «Про затвердження Порядку повернення платникам податків коштів, що обліковуються на відповідних рахунках митного органу як передплата, і митних та інших платежів, помилково та/або надмірно сплачених до бюджету, контроль за справлянням яких здійснюється митними органами» від 20 липня 2007 року № 618;

б) відшкодування за рішенням суду з Державного бюджету України податку на додану вартість також здійснюється органами Державного казначейства України відповідно до загальних (Порядок 609) та таких спеціальних нормативно-правових актів, як: 1) Податковий кодекс України; 2) наказ Державного казначейства України та Державної податкової адміністрації України «Про затвердження Порядку взаємодії між органами державної податкової служби України та Державного казначейства України в процесі судового розгляду та виконання рішень суду щодо безспірного списання коштів з рахунків, на яких обліковуються надходження Державного бюджету України з податку на додану вартість» від 27 квітня 2004 року № 82/245; 3) наказ Генерального прокурора України, Державної податкової адміністрації України та Державного казначейства України від 14 вересня 2006 року № 45/551/223 «Про затвердження Порядку взаємодії між органами державної податкової служби, Державного казначейства та прокуратури щодо захисту інтересів держави при здійсненні судочинства за позовами про відшкодування податку на додану вартість»;

в) повернення конфіскованої за рішенням суду національної або іноземної валюти та коштів від реалізації інших валютних цінностей здійснюється в порядку, встановленому загальними та спеціальними положеннями нормативно-правових актів, що мають загальний характер щодо всіх відносин з відшкодування шкоди державою, які названі вище.

Отже, на сьогодні склалася ситуація, за якої: 1) Україна як держава є суб'єктом відшкодування шкоди безпосередньо, а також за рахунок створеної нею юридичних осіб публічного права (бюджетних установ); 2) згідно з чинним законодавством шкода, спричинена діями держави, органів державної влади (інших бюджетних установ), їхніх посадових та службових осіб відшкодовується переважно за нормами ЦК України в порядку

цивільного та господарського судочинства, і як виняток – згідно з ч. 2 ст. 21 Кодексу адміністративно-судочинства України в порядку адміністративного судочинства; 3) держава наділила бюджети визначеним імунітетом від безспірного стягнення коштів з їх рахунків, оскільки воно здійснюється лише в межах встановлених видатків, передбачивши лише кілька винятків з вказаного правила; 4) на сьогодні триває постійний процес оновлення нормативно-правової бази, що регулює особливості відшкодування шкоди державою і має досить розгалужену систему, з метою її приведення у відповідність до положень Конституції України та міжнародних зобов'язань України; 5) основною віхою на шляху реформування законодавства в цій сфері має бути прийняття закону, який повинен бути забезпечений правом верховенства щодо положень усіх інших законів у питанні відшкодування шкоди державою.

Як вказувалось вище, в ст. 25 та в п. 9 Прикінцевих положень до БК України 2010 року передбачено необхідність прийняття такого спеціального закону. Так, ще в Указі Президента України від 27 червня 2006 року № 587/2006 «Про Національний план дій із забезпечення належного виконання рішень судів» було передбачено необхідність розробити та подати в установленому порядку проект закону щодо встановлення порядку виконання судових рішень про стягнення коштів з Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів. Виконавцями було визначено Міністерство фінансів України та Міністерство юстиції України. Слід зауважити, що це було передбачено також в Плані першочергових заходів щодо усунення недоліків системного характеру, що призводять до невиконання рішень національних судів, затвердженому Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2010 року № 222-р. Вказані заходи передбачені в зв'язку з тим, що з 2004 року в ряді рішень Європейським судом констатовано порушення Україною положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в зв'язку з відсутністю ефективних механізмів забезпечення виконання рішень національних судів, винесених проти держави, органів державної влади та державних підприємств (уста-

нов). При цьому відсутність коштів не може бути виправданням невиконання вказаних рішень національних судів (порушення статей 6 § 1 та 13 Конвенції та статті 1 Першого протоколу до Конвенції).

На відміну від України у багатьох зарубіжних країнах вже давно діють такі закони. Наприклад, в США майнова відповідальність федеральної казни за шкоду, завдану державними органами, передбачена Федеральним законом про претензії зі спричинення шкоди від 2 серпня 1946 року, у Великобританії – Законом про позиви до корони від 1947 року, в Естонії – Законом «Про відповідальність держави» від 2 травня 2001 року.

Необхідність розробки та прийняття такого акта обумовлена також тим фактом, що діючий, переважно приватноправовий порядок відшкодування шкоди в судовому порядку не відповідає природі правовідносин щодо відшкодування шкоди, завданої державою. Крім того, діючий механізм є дуже складним та матеріально обтяжливим для потерпілої сторони, змушеної звертатися до суду та доводити факт вчинення державою, її службовими особами протиправного діяння, факт наявності шкоди, причинно-наслідковий зв'язок між діянням та настанням шкоди тощо. Все це ускладнюється відсутністю дієвого механізму стягнення з держави коштів як у добровільному, так і примусовому порядку, оскільки положення Закону України «Про виконавче провадження», в яких передбачено, що виконання рішень про стягнення коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти бюджету, здійснюється Держказначейством, не містить положень, які визначають процедуру примусового виконання судових рішень цієї категорії. Так само гостро на сьогодні стоїть питання вдосконалення правового регулювання порядку відшкодування шкоди Автономною Республікою Крим та органами місцевого самоврядування, що діють від імені територіальних громад. Тому прийняття закону України «Про відповідальність держави, Автономної Республіки Крим та територіальних громад», що комплексно врегулює питання відшкодування шкоди зазначеними суб'єктами і ряд взаємопов'язаних питань, є актуальним завданням наукової громадськості й держави.

Список використаних джерел:

1. Порядок безспірного вилучення коштів з місцевих бюджетів, витрачених на видатки, які повинні були провадитися з іншого бюджету: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2003 року № 386.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К.: Юрична думка, 2007. – 992 с.

Наталія ЯКИМЧУК

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ
ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ДЕРЖАВОЮ**

Резюме

Висвітлено сучасні проблеми правового регулювання порядку відшкодування шкоди державою, зокрема сучасний стан правового регулювання виконання судових рішень, згідно з якими шкода відшкодовується державою; висвітлено особливості виконання цих судових рішень за участю Державного казначейства України та перспективи вдосконалення законодавства з цих питань.

Наталія ЯКИМЧУК

**СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПОРЯДКА
ВОЗМЕЩЕНИЯ УЩЕРБА ГОСУДАРСТВОМ**

Резюме

Освещены современные проблемы правового регулирования порядка возмещения ущерба государством, в частности современное состояние правового регулирования исполнения судебных решений, согласно которым ущерб возмещается государством; освещены особенности исполнения этих судебных решений при участии Государственного казначейства Украины и перспективы усовершенствования законодательства по этим вопросам.

Nataliya YAKYMCHUK

CURRENT ISSUES OF LEGAL REGULATION OF PROCEDURE OF INDEMNITY BY STATE

Summary

Current issues of legal regulation of procedure of indemnity by state especially current conditions of legal regulation of court decision execution when damage is covered by state are cleared up in the article.

Peculiarities of court decisions execution with participation of State Treasury of Ukraine and perspectives of their legal improvement are examined.